

Heidelberglaan 2, Utrecht

Postbus 80115, 3508 TC Utrecht

Departement Sociale Geografie en Planologie

Aan de Minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Telefoon (direct)
(030) 253 32 05
Fax (direct)
(030) 253 20 37

E-mail
p.hooimeijer@uu.nl

Datum
26 oktober 2011
Onderwerp
Advies Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak

Uw kenmerk

Ons kenmerk

Excellentie,

Het is mij een genoegen u het advies aan te bieden van de Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak over het onderzoek dat in 2010 is uitgevoerd. Mocht dit advies vragen oproepen of toelichting behoeven, dan ben ik uiteraard beschikbaar voor het geven van nadere informatie.

Hoogachtend,

Prof. Dr. Pieter Hooimeijer
Voorzitter Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak

Bijlage: advies

Betreft: Advies van de Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak

De Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak is in 2010 ingesteld door de Minister van Wonen, Wijken en Integratie met als opdracht de Minister te adviseren over de kwaliteit en bruikbaarheid van het onderzoek voor de onderbouwing, evaluatie en bijstelling van het beleid met betrekking tot de wijkaanpak. De commissie brengt jaarlijks in september een advies uit dat betrekking heeft op de in het jaar daarvoor verschenen studies.

Werkwijze van de Commissie

De volgende indeling wordt gehanteerd:

- i. Verantwoording, studies waarin vooral de rechtmatigheid van uitgevoerde maatregelen centraal staat;
- ii. Monitors, beschrijvende studies waarin doelbereik van output- en outcomedoelstellingen van beleid centraal staan, maar die geen inzicht in causaliteit en effectiviteit van beogen;
- iii. Causaliteits- c.q. effectiviteittoetsing, studies van een meer verklarend karakter waarin onderzocht wordt wat de effecten zijn van beleid en hoe ze tot stand komen;
- iv. Ontwikkelingsonderzoeken, studies van innoverend karakter, die nieuwe aanpakken en/of instrumenten verkennen.

Afhankelijk van de aard (de doelstelling) van het onderzoek is getoetst in hoeverre het rapport voldoet aan de criteria voor goed onderzoek en voor bruikbaarheid in de onderbouwing van beleid. Deze criteria zijn opgenomen in bijlage 1 evenals de samenstelling van de commissie.

Conclusies van de Commissie

In 2011 zijn 10 studies ontvangen waarvan er 9 zijn beoordeeld. Daarvan zijn er 3 als goed en 2 als voldoende beoordeeld (zie tabel 1).

Tabel 1 Aantal ontvangen en beoordeelde onderzoeksrapporten, naar categorie en oordeel

Onderzoekscategorie	Ontvangen	Beoordeeld	Oordeel			
			Geen	Onvoldoende	Voldoende	Goed
I verantwoording	1	1	1			
II monitors	5	5		1	2	2
III effectstudies	2	2		1		1
IV ontwikkelingsonderzoek	1	1		1		
Niet van toepassing	1					
<i>totaal</i>	<i>10</i>	<i>9</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>2</i>	<i>3</i>

De eerste conclusie is dat er in vergelijking met vorig jaar veel minder studies ter beoordeling zijn aangeboden. Dit zou kunnen betekenen dat er minder zijn uitgevoerd, maar waarschijnlijker is dat een aantal onderzoeken wel is uitgevoerd, maar niet is aangeboden. Dat maakt het moeilijker een totaal oordeel over de kwaliteit van het onderzoek ten behoeve van de wijkaanpak te leveren.

De tweede conclusie is dat, voor zover het gaat om herhaalde onderzoeken, de kwaliteit ten opzichte van de vorige rapportage aantoonbaar is toegenomen. Dit betreft:

- Betere aansluiting van de indicatoren op de doelstellingen van de wijkontwikkelingsplannen.
- Meer systematische werkwijze bij het meten van ontwikkelingen in de tijd.
- Vergelijkingen met het stedelijke gemiddelde waardoor 'gecorrigeerd' wordt voor meer algemene ontwikkelingen die los staan van de wijkaanpak.
- Het gebruik van heldere grafische gereedschappen die de presentatie zeer ten goede komen.

Tegelijkertijd blijkt dat de onderzoeksverantwoording op onderdelen nog tekortschiet. Dit betreft:

- Het ontbreken van bronnen waar de gegevens voor de indicatoren uit zijn afgeleid.
- Het achterwege laten van (een interpretatie van) betrouwbaarheidsmarges in geval van steekproefonderzoek en zelfs het niet vermelden van de steekproefomvang.

De derde conclusie is dat het onderzoek naar bewonerspeilingen dit jaar methodologisch onvoldoende bleek. In één geval ontbrak zelfs alle informatie over de gevolgde aanpak waardoor het onmogelijk is de onderbouwing van de conclusies te volgen. In een ander geval werd nagelaten de statistische toetsing te gebruiken bij het trekken van conclusies. Hierdoor kan de subjectieve beleving van veranderingen in de wijken niet op waarde worden getoetst.

De vierde conclusie is dat sommige onderzoekers de waarde van hun eigen onderzoek overschatten en onderzoek naar uitkomsten van beleid ten onrechte aanzien voor effectmetingen van beleid. Om effecten te meten is een causaal model nodig dat een direct verband legt tussen de interventie en de verwachte uitkomsten, waarna dat verband ook daadwerkelijk wordt gemeten. Het slechts volgen van uitkomsten in de tijd in het licht van de vooraf gespecificeerde doelstellingen voldoet daar niet aan. Wel bieden meerdere onderzoeken aanknopingspunten om een dergelijk meer oorzakelijk gericht onderzoek op te zetten.

Net als vorig jaar constateert de commissie dat een aantal onderzoeken in aanmerking komt als voorbeeld voor toekomstig onderzoek door anderen. Dit betreft:

- "Monitor krachtwijken 2010" van de gemeente Utrecht. De opzet is heel 'strak': vanuit de wijkplannen worden doelstellingen gedestilleerd, vervolgens worden 26 indicatoren gekozen, wordt periodiek de voortgang gemeten en worden de vijf wijken vergeleken met het stedelijk gemiddelde. De uitkomsten worden zeer overzichtelijk gepresenteerd
- "Outcome monitor wijkenaanpak; eerste voortgangsrapportage", CBS, 2010. Brede monitoring van meerdere relevante indicatoren met het meest recente cijfermateriaal geeft een vergelijking van de nulmeting en de 1e meting. Bevat een rapportage per gemeente, per wijk en een overall beeld. De bedoeling is de mate te meten waarin de aandachtswijken ten opzichte van de nulmeting die achterstand hebben ingehaald. Het rapport geeft een goed beeld van ontwikkeling in vergelijking met de G18 en legt een basis om meer gefundeerd een oordeel te geven / onderzoek te doen.

- “Nieuwbouw, verhuizingen en segregatie, Effecten van Nieuwbouw op de bevolkingssamenstelling van stadswijken” F. van Dam et al. Planbureau voor de Leefomgeving, 2010. Het onderzoek traceert de effecten van beleid ten aanzien van nieuwbouw in uitleg en binnenstedelijke locaties op de verhuisstromen naar sociaaleconomische status en etniciteit en verbindt deze stromen met de effecten daarvan op de segregatie in bestaande stadswijken, zij het slechts op twee meetmomenten waardoor volledig inzicht in de ontwikkeling nog ontbreekt. Nuttig en goed onderzoek dat inzichten over beleidseffecten onderbouwt. De vigerende beleidstheorie wordt echter niet ter discussie gesteld.

Aanbevelingen van de Commissie

- De accountmanagers van de directie zouden zich actiever moeten opstellen om het onderzoek dat in ‘hun’ gemeenten wordt gedaan tijdig te doen insturen voor beoordeling.
- Koppel de beoordeling van de afzonderlijke rapporten door de commissie terug naar de betrokken onderzoekers en opdrachtgevers en stel hen in de gelegenheid desgewenst nadere toelichting te ontvangen.
- Verspreid de drie door de Commissie als goed beoordeelde studies onder de gemeenten die actief zijn in de wijkaanpak, onder vermelding van de sterke punten van het onderzoek.
- Bevorder het gebruik van nationaal beschikbare bronnen zodat vergelijkbaarheid met andere informatiebronnen wordt bevorderd (centraal wat kan, decentraal wat moet).
- Initieer de komende jaren gedegen effectstudies op de volgende onderdelen: leren, veiligheid, gezondheid en integratie, uit te voeren door ter zake kundige (plan)bureaus in samenwerking met geïnvolveerde onderzoeksgroepen van de Nederlandse universiteiten en deel de resultaten met de gemeenten zodat een ‘*evidence base*’ ontstaat voor de interventies op lokaal niveau.
- Bevorder een systematischer opzet van het onderzoek naar nieuwe soorten van interventies door deze te begeleiden met (quasi) experimenteel onderzoek met een verantwoorde controlesituatie waarin de interventie niet plaats vindt.

Bijlage 1

Criteria van de Wetenschappelijke Commissie wijkenaanpak bij de beoordeling van studies

De beoordeling van onderzoeksrapportages vindt plaats aan de hand van de hieronder genoemde criteria:

1. Probleemstelling
 - a. zijn de doel- en probleemstelling van het onderzoek helder geformuleerd?
 - b. wat is de (beleidsmatige) relevantie van het onderzoek voor de wijkenaanpak?
 - c. volgen conclusies logisch uit het onderzoek?
 - d. hoe verhouden de aanbevelingen zich tot de conclusies?
2. Inbedding
 - a. is bestaande kennis voldoende verwerkt in het onderzoek?
 - b. is er een fundering in theorie?
3. Methodisch-technische aspecten
 - a. is de conceptualisering in orde?
 - b. is de operationalisering in orde?
 - c. is er aandacht voor causaliteit (aan alle voorwaarden voldaan)?
 - d. is het onderzoeksdesign adequaat (vb cross-sectie vs. longitudinaal, experimentele opzet of niet)?
 - e. is de kwaliteit van de gebruikte data in orde, is er aandacht voor versturende variabelen?
 - f. wat is de generaliseerbaarheid van de resultaten?
4. Meta-analyse
 - a. welke vormen van onderzoek worden veel/weinig gedaan (descriptie, analyse, 'black-box' geopend)?

De commissie beoordeelt deze criteria niet aan de hand van 'golden rules', maar op basis van 'face-value'.

Leden van de Wetenschappelijke Commissie Wijkanaanpak

De Commissie Wijkanaanpak bestaat uit de volgende leden:

Naam	Thema	Organisatie
Prof. dr. Pieter Hooimeijer, voorzitter	Wonen	Universiteit Utrecht
Prof. dr. Sjoerd Karsten	Leren & Opgroeien	Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. Jules Theeuwes	Werken	Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. Justus Veenman	Integreren	Erasmus Universiteit Rotterdam
Prof. dr. Hans Boutellier	Veiligheid	Vrije Universiteit Amsterdam
Prof. dr. Karien Stronks	Gezondheid	Universiteit van Amsterdam/AMC